

*Dalí al balcó de la casa on va viure,
al fons, la farmàcia Deulofeu*
FOTO MELI

EL COMPLEX DALINIÀ

Alexandre DEULOFEU

He estat invitat per la «Revista de Girona», per a col·laborar en un número extraordinari dedicat a Salvador Dalí. No podia mancar a aquesta invitació per múltiples raons. En primer lloc perquè l'estudi dels processos pictòrics de totes les cultures entra de plè en els meus treballs de la «Matemàtica de la Història», en segon lloc per tractar-se en Dalí d'un valor empordanès universal i en tercer lloc perquè m'uneix amb ell una amistat personal.

Procuraré recordar alguns detalls de la seva vida i especialment fer resaltar

una mentalitat complexa i profunda, menys coneguda que la seva obra pictòrica.

Amb en Dalí som amics des de la nostra infantesa. El pare d'en Dalí tenia la notaria al davant de la farmàcia del meu pare. Des de petits jugàvem junts i vaig a recordar un fet que ja ens presenta l'originalitat tendra del nostre personatge. Un dia tot jugant en Dalí em diu que ell adora al déu Buda i que té un altar; «vina que te l'ensenyaré», i pujarem a casa seva i ell i la seva germana Ana Maria em feren entrar en una habitació, on sobre una tauleta hi havia una imatge de Buda. Feren unes cerimònies i ens entornarem a jugar.

Ferem el batxillerat i ens portàvem un curs de diferència. Del batxillerat recordo solament que en Dalí sentia horror de les llagostes de rostoll i si algú el volia veure'l foll n'hi havia prou amb ensenyar-li una llagosta i llavors en Dalí fugia de l'Institut com un esperitat.

Acabat el batxillerat els contactes amb Dalí han estat molt esporàdics. A Madrid on jo estudiava Farmàcia i ell també hi era, un dia ens trobarem i em digué que feien tertúlia en un cafè i m'invità a anar-hi. Entre els tertulians hi havia el malaguanyat García Lorca. Com que no soc home de tertúlies no hi vaig tornar. Passaren els anys i la guerra i jo publicava l'any 1951 el volum resum de la «Matemàtica de la Història» i un dia en Dalí entra a la farmàcia i em diu: «Deulofeu, m'agradaria que parlessim de la «Matemàtica», si vols podríem anar a dinar junts», i vam anar a ca la «Teta» —l'hotel Duran per a ell continua éssent a ca la «Teta»—. Dinàrem la Gala, en Salvador i jo en la sala gran de can Duran i començaren les preguntes i aclariments. En Dalí tenia una obsessió contra el comunisme. Jo vaig insistir dient-li que el comunisme no era cap perill, que no s'estendria enlloc més d'Europa i que era la darrera fase de l'imperi moscovita, després del qual i als voltants de l'any 2.000, Rússia es desintegrarà en una multitud de petits Estats eslaus per a entrar a l'època de fraccionament demogràfic i entrada en el segon cicle de la cultura eslava. Aquell dia vaig comprendre que en Dalí era, no sols un gran pintor sinó un esperit inquiet i que el preocupaven els problemes de la Humanitat. Recordaré com a detall d'aquest dinar que en Dalí va demanar botifarres dolces, que a mi m'agraden molt, però, és dona el cas de que en Dalí de les botifarres dolces no en menja més que el suc, i deixa les botifarres.

Passa el temps, un dia m'entra a la farmàcia i em diu que li agradaria que anés a veure el que en aquell moment pintava i m'invita a dinar a casa seva a Port-Lligat. Vaig anar-hi i vam dinar també amb la Gala. Em demana quin era el meu criteri sobre la pintura actual, i li vaig dir si fa no fa, el que segueix: Avui ens trobem a l'esgotament total de la nostra cul-

tura; des del punt de vista pictòric s'han acomplert totes les fases d'un procés biològic perfecte; la nostra cultura, com totes les cultures conegudes fins avui comencen amb el que en diem art abstracte, és a dir, línies trencades, superposades... fins que apareixen formes geomètriques, quadrats, restangles, rombes... i comencen a aparèixer figures geomètriques, cèrvols, animals diversos i figures humanes, segueixen línies corbes i a través d'un procés ascendent ininterromput s'arriba al cap de sis segles i mig a la plenitud creadora amb la pintura naturalista. Després comença la decadència. Faltats d'inspiració els artistes omplenen d'aditaments secundaris i ornamentacions les figures i entrem a la fase florida. Un nou pas decadent és la fase colosalista, en que l'Estat realitza obres grandioses seguin les línies de l'estil original, però ja faltades d'ànima. Segueix una fase d'extinció total en que s'imita l'estil d'una cultura anterior i finalment cansats d'imitar, els artistes dalerosos busquen un nou estil i apareixen les deformacions, s'intenta donar una major importància a la llum, a la forma... apareix l'impressionisme, el cubisme, el surrealisme... i tots els ismes, i l'art abstracte. S'ha acomplert un cicle complet de 1700 anys de durada. Seguirà un segon cicle en que es repetiran exactament les mateixes fases del primer, i en aquest segon cicle en totes les cultures s'arriba a la desclosa del poder creador, segueix la decadència a igual que en el primer cicle, i després de l'art abstracte ja no es segueix un nou procés de creació sinó que té lloc el renaixement de la cultura del segon cicle. Nosaltres ens trobem avui en els darrers segles del segon cicle de la nostra cultura. Amb el tercer cicle no apareixerà un nou estil pictòric, arquitectònic, escultòric o musical, sinó que llavors tindrà lloc el renaixement de la cultura del segon cicle, es tornarà a la cultura romànica, a la búsqueda de totes les seves manifestacions en tots els aspectes i entre ells el pictòric. Es a dir renaixerà la cultura dita romànico-gòtica, nascuda a casa nostra, a l'Empordà, on tenim encara el seu primer gran monument Sant Pere de Roda. Dalí escolta i a la fi em diu: «No he estat mai a Sant Pere de Roda, hi pujaré». Pocs dies després Dalí torna a passar per la farmàcia i em diu: «He pujat a Sant Pere de Roda, m'ha fet una gran impressió», i s'en va.

La característica de l'època que vivim és doncs la preocupació obsessionant dels artistes envers la troballa d'un nou sentit artístic, d'un nou estil. Dintre aquest moment Salvador Dalí, és en el meu concepte la figura més gran de l'actual moment artístic. La seva obsessió vers la recerca de la veritat pictòrica és constant, el seu afany de recerca es inesgotable, i el que el fa més gran i superior als altres artistes contemporanis a més de la seva tècnica, és que aquest afany de recerca l'exten en el camp científic i en el camp espiritual.

La renaixença en el tercer cicle de totes les cultures és tan precisa i profunda que entra fins a les més íntimes manifestacions de l'esperit i fins de les formes. En el tercer cicle egipci, per exemple, la renaixença penetra en totes les activitats; els artistes, els filòsofs, els literats, els homes de ciència dirigeixen les seves mirades al passat, desenterraren les grans creacions del segon cicle. Les obres d'art diu Steindorf, reproduïxen els models de fa més de mil anys. El mateix diem de la cultura sumèria, índia o xinesa... Ja no cal dir de la cultura grega la més propera a nosaltres en el temps i en l'espai. Aquí també l'esforç dels artistes, dels filòsofs, dels literats, van destinats a desenterrar i a reconstruir l'estil clàssic, a fer reviure totes les manifestacions del segon cicle grec. El que seguirà doncs a la nostra desorientació actual serà la renaixença de la nostra cultura romànic-gòtica i també doncs de la seva pintura.

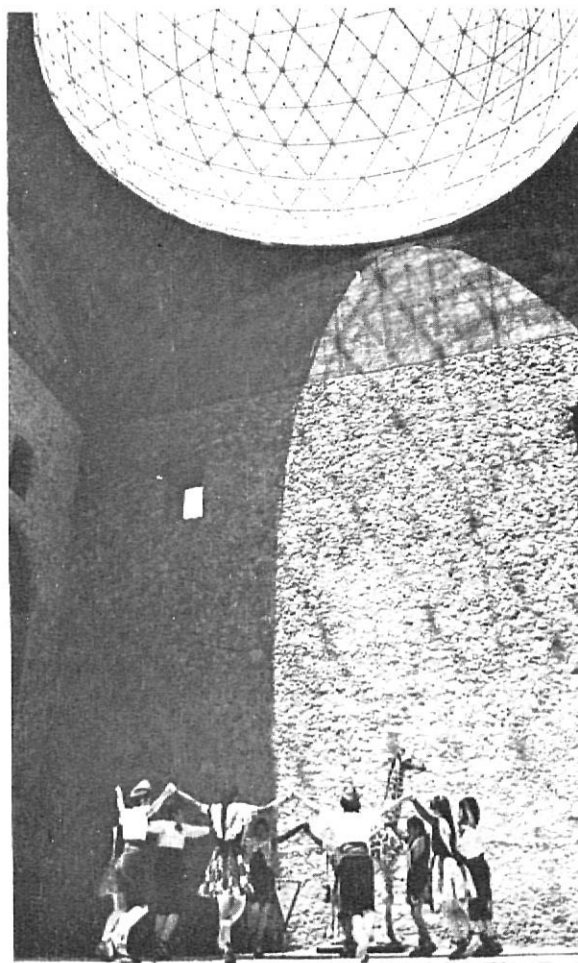
Passen els dies i en tant jo publicava «Catalunya Origen de la Pintura Medieval». Ens trobem amb en Dalí a la llibreria d'en Ramon Canet i em diu: El teu llibre de la pintura té més importància del que tu et penses», moltes gràcies li vaig dir i aquí acabava el diàleg.

Posteriorment i fa poc ve a casa i em diu que li agradaria que vegés les obres que fan al teatre municipal per tal d'instalar-hi el museu. Hi anem acompanyats d'en Guardiola. M'explica els projectes.

Passen uns pocs dies més, era abans de l'estiu passat i un matí em compareix en Gonçal Comelles i m'exposa els seus projectes de celebrar uns festivals musicals a l'Empordà. Caldria fixar un local per als concerts i de la visita feta a les obres del teatre, vaig veure que quedaven intactes el pati de butaques així com el grandios escenari i al parlar-me en Gonçal d'un local apropiat jo li dic que al meu criteri el lloc millor seria el Museu Dalí pels concerts d'estiu. Caldria parlar-ne a n'en Dalí, i li dic: espera, anem a veure si és a Cadaqués i en aquell mateix moment li telefono i s'ens posa a l'aparell el propi Dalí. Escolta Dalí, soc en Deulofeu; aquí a casa estic amb en Gonçal Comelles que em presenta el projecte d'organitzar uns festivals de música de l'Empordà i jo he pensat que el lloc més adient seria el teu museu. Resposta d'en Dalí: «Mira jo tinc precisament el projecte de celebrar-hi festivals i en principi havia pensat en fer-hi una representació del misteri d'Elx», i segueix «Podríem parlar-ne; què fas avui?», estic lliure, «Jo tinc de baixar a Figueres, podríem anar a dinar a ca la «Teta», molt bé, allà ens trobarem. Anarem a dinar, aquesta vegada no hi havia la Gala, però hi havia a més de nosaltres dos el nostre amic Ramon Guardiola llavors encara batlle de Figueres i a més un marxant parisenc amb la seva esposa. Dinarem en el celler. La

FOTO MELI

Una sardana sota la cúpula
FOTO MELI

conversa es generalitzà i no concretarem res sobre el projecte solament que hi estava d'acord.

Passaren pocs dies després de la inauguració del Museu i en Salvador em compareix de nou a casa, a la farmàcia, entrem a la rera-botiga i hem diu: «He vingut per a fer-te dues preguntes; jo soc monàrquic i crec que la monarquia es el règim adient», fa una sèrie de consideracions i jo em quedo un moment perplexe, i seguidament passa a la segona pregunta i em diu: «Quin criteri tens tú sobre el més enllà, perquè avui s'ha demostrat que la matèria no existeix, que el que en diem matèria es pot esfumar i desaparèixer. Què hi dius?». N'hauem de parlar amb més repòs. «Si, tens raó, ja en parlarem, m'en vaig, a Madrid, adeu». I aquesta es la darrera conversa que he tingut amb en Dalí, i com que llavors no li vaig contestar vaig a fer-ho ara.

D'acord amb el teu criteri, Europa va en efecte cap a una gran monarquia. M'explicaré. D'acord amb la Matemàtica de la Història l'onada imperialista que avança d'orient vers l'occident mediterrània; imperis turc, austriac, espanyol, puja vers el nord, Imperi francès, i Imperi anglès torça vers orient i arribem a l'imperi alemany. Del nostre temps els darrers imperis que han mantingut l'hegemonia el francès i l'anglès han depassat ja la seva fase de plenitud i han entrat en la decadència i en la desintegració. L'hegemonia europea va passar a l'imperi alemany. Aquest porta respecte a l'imperi anglès un retard de més de dos segles. Originat als voltants del 1800 amb la Confederació Germànica, ha realitzat el seu primer gran procés agressiu i d'expansió; Bismarck, derrota de l'imperi d'Àustria a Sadowa, de l'imperi francès a Sedan, presa de l'Sleswig Holstein i arribat a la plenitud del seu primer procés agressiu segueix com a tots els imperis la gran depressió, guerra del 14-18, guerra civil, anarquia, aixecament de les nacionalitats de l'imperi contra el poder central i quan tot sembla perdut el poder s'unifica a mans d'un dictador, Hitler; les nacionalitats germàniques són sotmeses, el poder i l'exèrcit unificat i seguidament comença el segon procés agressiu i la conquesta de quasi tota Europa i segueix exactament igual que els imperis que l'an precedit (vegis volums 4, 5 i 9 de la «Matemàtica de la Història») el gran desastre militar, la guerra del 39-45, i l'enfonçada de l'imperi. Quan tot semblava perdut, quan Alemanya estava desintegrada, quan es desmantellava la seva indústria i els vencedors volien transformar-la en una multitud de petits Estats agrícoles jo publicava en 1951 el resum de la «Matemàtica de la Història» i deia: «Estan en un error els que creuen que Alemanya ha deixat d'existir com

una gran potència. Dintre deu anys Alemanya serà la primera potència d'Europa i afegia (vegis obra citada primera edició), Anglaterra vencedora va cap a la pèrdua del seu gran imperi colonial així com França. Les meves paraules vingueren confirmades pel que s'en ha dit, miracle alemany, i no cal que diem res sobre la segona predicció, és a dir, la pèrdua de l'imperi colonial d'ambdues que ja s'estan acabant, Alemanya es troba ja en plena hegemonia econòmica, seguirà l'hegemonia política i aquesta s'estendrà sobre els pobles mediterranis i seguidament sobre França i Anglaterra. El Mercat Comú i les altres organitzacions existents preparen el pas cap a l'hegemonia germànica; unides les dues Alemanyas entrarem a la fase de plenitud de l'imperi alemany que s'estendrà per Europa, excepte els pobles nòrdics i les terres eslaves i quedarà constituïda la gran monarquia europea d'acord amb la intuïció daliniana.

La darrera pregunta de Dalí. — De nou tinc d'estar d'acord amb el teu criteri i perquè vegis que no és d'ara que estic convençut de que la matèria no existeix com a tal, et prego que llegeixis el meu llibre «Química Estructural» publicat l'any 1937, és a dir fa trenta vuit anys i del qual copio les següents línies: pàgina 7, «L'estructura atòmica. — Ha vingut a donar un raig de llum importantíssim en la constitució de la matèria, l'estudi de la part més petita que podem considerar d'un element senzill, de l'Àtom. Estudis recentíssims han descobert que els àtoms no són nuclis sòlids, partícules infinitament petites, sinó que cada àtom representa una complexitat que el fa comparable en la seva estructura a un sistema planetari. En efecte, s'ha arribat a la conclusió que l'àtom està format per un nucli carregat d'electricitat positiva al voltant del qual giren amb velocitats extraordinàries unes petitíssimes partícules d'electricitat negativa... Pàgina 22. — L'Estat Radiant: De les consideracions anteriors arribem a la conclusió que la matèria no existeix en el concepte usual que d'ella en tenim com d'una cosa absoluta i indestructible. N'hi hauria prou que es parés el moviment dels elèctrons perquè s'esfumés als nostres ulls la matèria i nosaltres passéssim a la condició de fantasmes. Els protons i els elèctrons sense moviment no es veuen ni es manifesten. Es el cas de l'electricitat estàtica. Es quan estant dotats de moviment en remolí que donen la sensació d'existència material». La matèria doncs en el seu concepte usual no existeix, és el moviment dels elèctrons qui engendra la massa, sense aquest moviment la matèria desapareix i després què?

Heus ací el gran interrogant que no han pogut resoldre les cultures passades ni el resoldrà la nostra ni tampoc les cultures venideres... i fins aquí ha arribat el pensament dalinià i el nostre.